

ثبت‌های حسابداری مرتبط با اوراق اختیار فروش تبعی

الف) حسابداری اوراق اختیار فروش تبعی در دفاتر عرضه‌کننده (صندوق‌های سرمایه‌گذاری)

۱- ثبت‌های فروش، ابطال و شناسایی درآمد اوراق اختیار فروش تبعی

ثبت وجوه حاصل از فروش اوراق اختیار فروش تبعی:

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
بانک	*****	
درآمد عایدنشده ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی		*****
شرح: وجوه حاصل از فروش اوراق اختیار فروش تبعی		

ثبت ابطال اوراق اختیار فروش تبعی:

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
درآمد عایدنشده ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی	*****	
درآمد اوراق اختیار فروش تبعی		*****
شرح: ابطال اوراق اختیار فروش تبعی		

ثبت شناسایی درآمد روزانه ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی:

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
درآمد عایدنشده ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی	*****	
درآمد اوراق اختیار فروش تبعی		*****
شرح: شناسایی درآمد روزانه ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی		

۲- ثبت شناسایی تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی

با توجه به اینکه با فروش اوراق اختیار فروش تبعی، ناشر تعهدی برای خود ایجاد نموده است در صورتی که قیمت روز سهام از قیمت تعدیل شده اعمال کوچکتر باشد لازم است ذخیره لازم از این بابت در دفاتر عرضه‌کننده شناسایی گردد. نحوه محاسبه ذخیره به شرح زیر است: ابتدا قیمت تعدیل شده اعمال به صورت زیر محاسبه می‌شود:

قیمت اعمال تنزیل شده با نرخ موثر = قیمت تعدیل شده اعمال هر روز

نرخي که «ارزش فعلی قیمت اعمال» را با «قیمت بازار سهام در تاریخ فروش اوراق اختیار فروش تبعی» برابر می‌کند = نرخ موثر

تعداد اوراق اختیار فروش تبعی معتبر × (قیمت روز - قیمت تعدیل شده اعمال) = مانده حساب ذخیره تعهدات در هر روز

پس از محاسبه قیمت تعدیل شده اعمال هر روز، با مقایسه قیمت تعدیل شده اعمال و قیمت روز سهام مورد نظر در صورتی که قیمت روز سهام از قیمت تعدیل شده اعمال آن روز کوچکتر باشد باید «ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی» در حساب‌ها نگهداری شود که در هر روز مانده آن به میزان حاصل ضرب «تفاوت مذکور» در «تعداد اوراق اختیار فروش تبعی معتبر^۱» می‌باشد، به این منظور در ابتدا، حساب «هزینه تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی» بدهکار و حساب «ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی» بستانکار می‌گردد.

ثبت شناسایی ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی:

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
هزینه تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی	*****	
ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی		*****
شرح: شناسایی ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی		

^۱ ماده ۸ دستورالعمل عرضه اوراق اختیار فروش تبعی

در صورتی که در روزهای بعد، به دلیل افزایش قیمت سهام، مانده ذخیره کمتری مورد نیاز باشد ثبت برگشت ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی به این ترتیب خواهد بود:

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی	*****	
هزینه تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی		*****
شرح: برگشت ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی		

چنانچه قیمت روز سهام، مساوی یا بیشتر از قیمت تعدیل شده اعمال آن روز شود مانده حساب «ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی» از دفاتر حذف می‌گردد.

۳- ثبت اعمال اختیار فروش اوراق اختیار فروش تبعی

در تاریخ اعمال، ابتدا مانده حساب «ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی» (مطابق قسمت ۲) به روزرسانی می‌شود و سپس در صورتی که درخواست‌های اعمال در مهلت مقرر به بورس ارائه گردد، ثبت حسابداری مربوط به رویداد اعمال به شرح زیر است:
حالت اول: تسویه مابه‌التفاوت قیمت اعمال و قیمت پایانی سهم پایه به دارنده به صورت نقد یا از محل واگذاری سهم

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی	*****	
بانک / سرمایه‌گذاری در سهام		*****
سود فروش سهام ^۲		*****
شرح: اعمال اختیار فروش اوراق اختیار فروش تبعی		

حالت دوم: انتقال سهم به قیمت اعمال، از دارنده اوراق اختیار فروش تبعی به عرضه‌کننده

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
سرمایه‌گذاری در سهام	*****	
ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی	*****	
بانک		*****
شرح: اعمال اختیار فروش اوراق اختیار فروش تبعی		

^۲ در صورتیکه واگذاری سهام با زیان مواجه باشد، حساب «زیان فروش سهام» بدهکار می‌گردد.

۴- ثبت شناسایی تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی در سال مالی بعد

در صورتی که سال مالی صندوق بین تاریخ عرضه اوراق اختیار فروش تبعی و تاریخ اعمال این اوراق باشد، لذا در سال مالی بعد با توجه به شرایط مختلف ثبت‌هایی به شرح ذیل در دفاتر ثبت می‌گردد:

حالت اول: در صورتی که قیمت روز سهام کوچکتر از قیمت تعدیل‌شده اعمال باشد و لازم باشد تا مانده حساب ذخیره افزایش یابد آنگاه طبق روال گذشته ثبت زیر در دفاتر شناسایی می‌گردد.

بستانکار	بدهکار	عنوان حساب
	*****	هزینه تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی
*****		ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی
شرح: شناسایی ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی		

حالت دوم: در صورتی که قیمت روز سهام بزرگتر از قیمت تعدیل‌شده اعمال باشد و یا قیمت روز سهام کوچکتر از قیمت تعدیل‌شده اعمال باشد ولی لازم باشد تا حساب ذخیره کاهش یابد آنگاه ثبت زیر در دفاتر شناسایی می‌گردد.

بستانکار	بدهکار	عنوان حساب
	*****	ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی
*****		درآمد برگشت ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی
شرح: برگشت ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی		

لازم به توضیح است؛ پس از اینکه در سال مالی بعد، از بابت برگشت حساب ذخیره، حساب «درآمد برگشت ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی» بستانکار گردید و سپس در روزهای بعد مجدداً نیاز به افزایش مانده ذخیره باشد، آنگاه تا میزانی که این حساب بابت برگشت ذخیره تعهدات دارای مانده بستانکار است، از این حساب کسر و مابقی به بدهکار حساب هزینه تعهدات ناشی از عرضه اوراق ثبت گردد. نحوه ثبت این رویداد به شرح زیر می‌باشد:

بستانکار	بدهکار	عنوان حساب
	*****	درآمد برگشت ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی
	*****	هزینه تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی
*****		ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی
شرح: شناسایی ذخیره تعهدات ناشی از فروش اوراق اختیار فروش تبعی		

ب) حسابداری اوراق اختیار فروش تبعی در دفاتر خریدار (صندوق سرمایه‌گذاری / سبد اختصاصی)

۱- ثبت خرید اوراق اختیار فروش تبعی

مبلغ پرداختی بابت خرید اختیار فروش تبعی به حساب بهای تمام شده سهمی که اوراق اختیار فروش تبعی آن خریداری گردیده است اضافه می‌گردد.

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
سرمایه‌گذاری در سهام	*****	
بانک		*****
شرح: خرید اوراق اختیار فروش تبعی		

۲- ثبت تغییرات ارزش سرمایه‌گذاری در سهام دارای اوراق اختیار فروش تبعی

سرمایه‌گذاری در سهام دارای اختیار فروش تبعی باید به خالص ارزش فروش اندازه‌گیری شود. در این نوع سرمایه‌گذاری، خالص ارزش فروش برابر است با «اکثر ارزش بازار و قیمت اعمال تعدیل‌شده»^۳. بدین ترتیب در صورتیکه خالص ارزش فروش بیشتر از ارزش دفتری سرمایه‌گذاری باشد، سود ناشی از تغییر ارزش سرمایه‌گذاری شناسایی می‌شود و بالعکس.

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
حساب ارزشیابی	*****	
درآمد (هزینه) ناشی از تغییر ارزش سرمایه‌گذاری در سهام		*****
شرح: سود ناشی از افزایش قیمت سهام دارای اوراق اختیار فروش تبعی		

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
درآمد (هزینه) ناشی از تغییر ارزش سرمایه‌گذاری در سهام	*****	
حساب ارزشیابی		*****
شرح: زیان ناشی از کاهش قیمت سهام دارای اوراق اختیار فروش تبعی		

۳- ثبت اعمال حق اوراق اختیار فروش تبعی

در صورتی که در تاریخ اعمال، قیمت روز سهام از قیمت اعمال کوچکتر باشد، صندوق سرمایه‌گذاری / سبد اختصاصی باید درخواست اعمال اختیار فروش را به بورس ارائه نماید. رویداد اعمال به شرح زیر در دفاتر شناسایی می‌گردد:
حالت اول: دریافت مابه‌التفاوت قیمت اعمال و قیمت پایانی سهم پایه به صورت نقدی یا سهام

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
بانک / سرمایه‌گذاری در سهام	*****	
درآمد (هزینه) ناشی از تغییر ارزش سرمایه‌گذاری در سهام		*****
شرح: اعمال اختیار فروش تبعی		

حالت دوم: انتقال سهم به قیمت اعمال، از دارنده اوراق اختیار فروش تبعی به عرضه‌کننده

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
بانک	*****	
سرمایه‌گذاری در سهام		*****
حساب ارزشیابی ^۴		*****
سود فروش سهام ^۵		*****

بدیهی است این روش ارزشگذاری تا روز قبل از تاریخ اعمال صورت می‌پذیرد و پس از آن ارزشگذاری سرمایه‌گذاری براساس الزامات استاندارد حسابداری شماره ۱۵ انجام می‌شود.

^۴ در صورتیکه حساب ارزشیابی دارای مانده بستانکار باشد، هنگام انتقال سهام، بدهکار می‌شود.

^۵ در صورتیکه انتقال سهم به قیمت اعمال منجر به زیان گردد، حساب «زیان فروش سهام» بدهکار می‌شود.

